

Asia: VN/16660/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevasta lainsäädännöstä

Tiedonhallintalain ja julkisuuslain muutokset

Onko ehdotuksella vaikutuksia, joita ei ole vielä tunnistettu, erityisesti lakien soveltamisalassa oleviin organisaatioihin? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

Ehdotuksen vaikutuksia on hankala tunnistaa. On erityisen tärkeää huolehtia siitä, että ehdotuksen vaikutuksesta henkilötietojen tai liikesalaisuuksien suoja ei heikenny eikä yleinen turvallisuus vaarannu.

Ehdotuksessa ja direktiivissä ei velvoiteta rajapintojen, jotka olisivat nimenomaan avoimia, käyttöön. Mitä mieltä olette väitteestä, että viranomaiset oman harkintansa mukaan käyttäisivät avoimia rajapintoja joka tapauksessa silloin, kun se on tarkoituksenmukaista?

Viranomaiset haluavat edistää avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Käytölle tulee kuitenkin olla perusteet.

Onko ehdotettujen muutosten johdosta tarpeen muuttaa myös jotain erityislainsäädäntöä, jota ei esitysluonnoksessa ole tunnistettu?

-

Laki eräiden julkisten yritysten tietojen uudelleenkäytöstä

Kommentit laista eräiden julkisten yritysten tietojen uudelleenkäytöstä kokonaisuutena.

Lain 3 §:ssä todetaan asiakirjat, joihin tätä lakia ei sovelleta. Sen 3 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan lakia ei sovelleta asiakirjoihin, joiden saatavuutta on rajoitettu muussa laissa esimerkiksi liikesalaisuuksien, valtion turvallisuuden tai henkilötietojen suojelemiseksi. Selvyyden vuoksi valtion turvallisuuden suojelemisen tilalla tai lisäksi tulisi mainita yleisen turvallisuuden suojeleminen. Esimerkiksi vesihuoltolaitoksilla on sellaisia kohteita, joiden tarkkaa sijaintia koskeviin tietopyyntöihin pitää pystyä vastaamaan kieltävästi palvelun turvallisuuden takia ilman seurauksia. Lainsäädännön tulisi olla niin yksiselitteistä, että sen perusteella ei synny vääriä oletuksia tietojen julkisuudesta.

Millaisiin yrityksiin toimialallanne tai alueellanne ehdotettu laki tulisi sovellettavaksi?

Lausunnolla olevassa aineistossa viitataan mm. vesihuoltolakiin ja vesihuoltoon sekä eräisiin muihin yleishyödyllisiä palveluita tuottaviin toimialoihin. Lisäksi siinä todetaan, että "valmistelussa ei ole tunnistettu näiden toimialojen kohdalla erityissääntelyä, joka velvoittaisi toimialoilla toimivia yrityksiä asettamaan niiden hallussa olevia, yleishyödyllisen palvelun tuottamiseen liittyviä asiakirjoja saataville kaupallista tai muuta kuin kaupallista uudelleenkäyttöä varten. Ehdotetun lain vaikutukset rajautuisivat sähköverkkotoiminnan, vesihuollon ja maakaasuverkko toiminnan osalta näin ollen vain niihin asiakirjoihin, joiden uudelleenkäytön kyseisillä toimialoilla toimivat julkiset yritykset päättävät itse sallia." Edellä sanottu pitää mielestämme paikkansa.

Laissa eräiden julkisten tietojen uudelleenkäytöstä (1 pykälän 2 momentissa) säädettäisiin sen suhteesta julkisuuslakiin ja tiedonhallintalakiin. Jos julkinen yritys tulee näiden lakien soveltamisalaan sen hoitaessa julkista tehtävää lain tai asetuksen tai sellaisen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen perusteella, sovelletaan julkiseen tehtävään liittyvään asiakirjaan tämän lain sijaan näitä säädöksiä. Tiedonhallintalain 4 lukua ja 22–27 §:ää sovelletaan yksityisiin henkilöihin tai yhteisöihin taikka muihin kuin viranomaisena toimiviin julkisoikeudellisiin yhteisöihin siltä osin kuin ne hoitavat julkista hallintotehtävää. Kuntaorganisaatiossa toimiviin vesihuoltolaitoksiin (liikelaitokset, taseyksiköt) sovelletaan julkisuuslakia. Lisäksi niihin sovelletaan tiedonhallintalakia ainakin soveltuvin osin.

On epäselvää, missä määrin tiedonhallintalaki koskee kuntien omistamia yhtiöitä, jotka jäävät ainakin pääosin julkisuuslain soveltamisalan ulkopuolelle. Vesihuoltolaitokset eivät ole viranomaisia eikä niillä ole viranomaisvelvoitteita. Ne huolehtivat vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella. Jos katsotaan, että vesihuolto kuuluu julkisiin hallintotehtäviin tai vesihuoltolaitokset julkisiin yrityksiin, myös kunnan hyväksymällä toiminta-alueella toimivat vesiosuuskunnat kuuluisivat tiedonhallintalain piiriin, jolloin niihin sovellettaisiin osaa sen säännöksistä.

Vesihuoltolaitoksilla ei ole kuitenkaan sellaista tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvää ja yleisesti merkittävää tietoa, jota tulisi jakaa rajapintojen kautta. Vesihuoltolaissa ja eräissä muissa laeissa on säädetty tiettyjen tietojen julkaisemisesta tai toimittamisesta viranomaisen ylläpitämään rekisteriin. Lisäksi suuri osa vesihuoltolaitosten hallussa olevista tiedoista sisältää joko henkilötietoja tai liikesalaisuuksia, joten ne eivät ole julkisesti käytettävissä.

Tunnistatteko julkisia yrityksiä koskevaa sääntelyä, jota olisi ehdotetun lain johdosta muutettava tai joka on sen kanssa ristiriidassa?

Ei tiedossa.

Onko tiedossanne sääntelyä, joka velvoittaa ehdotetun lain soveltamisalassa olevia julkisia yrityksiä antamaan niiden hallussa olevia asiakirjoja uudelleenkäytettäväksi?

Tiedossamme ei ole uudelleenkäyttövelvoitteita sisältäviä säädöksiä vesihuoltoalalla.

Onko tiedossanne sääntelyä, joka velvoittaa ehdotetun lain soveltamisalassa olevia julkisia yrityksiä julkaisemaan tai julkistamaan niiden hallussa olevia asiakirjoja, mutta jonka tosiasiallisena tarkoituksena tai vaikutuksena on tietojen uudelleenkäyttö kaupallisiin tai muihin tarkoituksiin?

Tiedossamme ei ole sellaisia asiakirjoja. Tiedon antamisen tarkoituksena on antaa tietoa käyttäjille tai valvontaviranomaisille esim. palvelun hinnoista ja laadusta.

Onko ehdotetun lain soveltamisalassa oleviin yrityksiin tai muihin toimijoihin sellaisia vaikutuksia, joita ei ole tunnistettu? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

Vaikutuksena saattaa olla tietopyyntöjen lisääntyminen. Ongelmallista on, jos pyydetään sellaisia tietoja, joita ei ole mahdollista antaa turvallisuuteen tai liikesalaisuuksiin liittyvien näkökohtien takia. Lisäksi hallinnollisen taakan kasvaminen voi aiheuttaa ongelmia niille toimijoille, joita ehdotettu laki koskisi.

Onko asiakirjojen uudelleenkäytön salliminen ominaista tai olennaista jonkin ehdotetun lain soveltamisalassa olevan julkisen yrityksen liiketoiminnalle?

Ei.

Laki julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä

Kommentit laista julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä kokonaisuutena.

-

Onko ehdotuksella vaikutuksia tutkimusaineistoja tuottaviin tai julkaiseviin tahoihin, joita ei vielä ole tunnistettu? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

-

Onko olemassa riskiä siitä, että tutkimusaineistoja ei enää asetettaisi julkisesti saataville sen vuoksi, että ehdotettu laki tulisi niihin julkaisun johdosta sovellettavaksi?

Riski on mielestämme olemassa. Jos aineiston julkaisemisen kriteerit ja seuraukset muuttuvat aineistojen tuottajien kannalta työläämmiksi, se voi johtaa siihen, ettei aineistoja julkaista avoimesti. Pahimmillaan laki siis voi estää avoimuutta eikä edistä sen toteutumista.

Missä laajuudessa tutkimusaineistojen maksutonta saatavuutta edellytetään jo nykyään osana julkista tutkimusrahoitusta?

-

Tunnistatteko tutkimusaineistoja, niiden tuottamista tai hyödyntämistä koskevaa sääntelyä, jota olisi ehdotetun lain johdosta muutettava tai joka on ehdotetun sääntelyn kanssa ristiriidassa?

-

Arvokkaat tietoaineistot

Onko toimialallanne tai toiminnassanne tunnistettu tietoaineistoja, jotka mahdollisesti tai todennäköisesti tultaisiin komission toimesta säätämään arvokkaiksi tietoaineistoiksi?

Ei tiedossa.

Onko toimialallanne tai toiminnassanne varauduttu arvokkaiden tietoaineistojen sääntelystä johtuviin vaikutuksiin? Miten kuvailisitte vaikutuksia ja niihin varautumista? Antakaa mahdollisuuksien mukaan myös euro- tai lukumääräarvioita.

-

Yleiset kommentit

Yleiset kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta ja ehdotetun sääntelyn vaikutuksista kokonaisuudessaan.

-

Seppälä Osmo
Suomen Vesilaitosyhdistys ry

Tiainen Anneli
Suomen Vesilaitosyhdistys ry